

PENÍZE

www.eKoFun.cz

HISTORIE VZNIKU PENĚZ

1. Barterová směna- výměna zboží za zboží, velké transakční náklady na vyhledávání
2. Komoditní peníze-sukno, víno, pazourek, kovové mince(dělitelnost, vzácnost)
3. Papírové peníze-zlato v bankách a dlužní úpis
-první papírové peníze byly kryté zlatem

Vznik centrální banka s monopolem na tisk peněz

Dnes již nejsou bankovky kryté zlatem

Depozitní peníze

Bankovky a mince jsou oběživo - malá část veškerých peněz které kolují v ekonomice
Převládají bezhotovostní peníze(depozitní peníze)

EKOFUN

FUNKCE PENĚZ

Peníze jsou vše, co funguje jako všeobecně přijímaný prostředek směny

Funkce peněz jsou tři:

- 1. Prostředek směny**
- 2. Zúčtovací jednotka**-v penězích jsou vyjádřeny ceny statků a služeb
- 3. Uchovatel hodnoty**-lidé v nich mohou udržovat své bohatství

Značná výhoda peněz je že jsou **likvidní**

EKO FUN

NABÍDKA PENĚZ

Nabídka peněz, označujeme jako peněžní zásobu množství peněz v ekonomice k danému časovému okamžiku

Peněžní zásoba se vyjadřuje pomocí tzv. peněžních agregátů

Peněžní agregáty

Množství agregátů i jejich struktura se může lišit země od země

- úzký peněžní agregát(M1)**, zahrnuje oběživo, vklady na požádání(běžný účet)
- střední peněžní agregát(M2)**, obsahuje celý M1+termínované vklady
- široký peněžní agregát(M3)**, zahrnuje M1+M2+ repo operace, podílové listy fondů peněžního trhu, dluhopisy se splatností do 2 let

Agregáty jsou seřazeny podle likvidity

Likvidita je schopnost přeměnit aktivum na prostředek směny, bez velkých transakčních nákladů

Bankovní soustava

Bankovní soustava je tvořena centrální bankou a komerčními bankami

Centrální banka

V ČR dohlíží na fungování bank, makléřských společností atd.
Tvůrcem měnové politiky

Účetní bilance centrální banky
Aktiva vyjadřují majetek banky
Pasiva jsou krytí(zdroje)aktiv

EKO FUN

aktiva	pasiva
Vládní CP	Oběživo
Úvěry komerčním bankám	Rezervy komerčních bank
Devizové rezervy	(povinné bankovní rezervy)
ostatní	ostatní

Vládní cenné papíry-jedná se převážně o státní dluhopisy

Úvěry komerčním bankám-centrální banka může poskytovat úvěry pro komerční banky

Devizové rezervy-zahraníční měny, kdy může ovlivňovat kurz domácí měny

Rezervy komerčních bank-ze zákona mají komerční banky povinnost část z vkladů od klientů uložit do centrální banky(2%)

Komerční banky

Soukromé instituce které mají právo **přijímat vklady** a poskytovat úvěry

aktiva	pasiva
Rezervy u CB	Depozita(vklady)
Úvěry	Úvěry od CB
Cenné papíry	ostatní
ostatní	

Největší položkou aktiv jsou úvěry, u pasiv jsou to vklady klientů

Tvorba peněz

Zjednodušující předpoklady:

1. Neexistuje oběživo, pouze depozitní peníze
2. Povinné bankovní rezervy jsou 10%
3. Existuje pouze jedna komerční banka KB A

Peníze vznikají **MULTIPLIKACÍ DEPOZIT**

1. CB nakoupí cenné papíry od komerční banky A ve výši 1mil.

aktiva	CB	pasiva
Vládní CP (+1mil)		Oběživo
Úvěry komerčním bankám		Rezervy komerčních bank (+1mil)
Devizové rezervy		(povinné bankovní rezervy)
ostatní		ostatní

aktiva	KB A	pasiva
Rezervy u CB (+1mil)		Depozita(vklady)
Úvěry		Úvěry od CB
Cenné papíry (-1mil)		ostatní
ostatní		

S vklady se nic neděje proto KB A nemusí poslat 10% do CB

2. KB A drží přebytečný 1mil. a proto se rozhodně půjčit je firmě Ekofun ☺

aktiva	KB A	pasiva
Rezervy u CB (-1mil.)		Depozita(vklady)
Úvěry (+1mil.)		Úvěry od CB
Cenné papíry		ostatní
ostatní		

Hodnota aktiv ani pasiv se nemění, mění se pouze struktura aktiv

3. Firma Ekofun ihned peníze nepoužije a uloží je u KB A

Bance se zvýší vklady ze kterých odvede 100tis. do CB

Zbytek 900tis. půjčí panu Novákovi

aktiva	KB A	pasiva
Rezervy u CB (+100tis.)		Depozita(vklady) (+1mil.)
Úvěry (+900tis.)		Úvěry od CB
Cenné papíry		ostatní
ostatní		

Pan Novák hned peníze nepoužije a nechá je ležet na účtu

Banka musí z 900tis. odvést do CB 10% tedy

Zbytek půjčí 810tis.

aktiva	KB A	pasiva
Rezervy u CB(+90tis.)		Depozita(vklady) (+900tis.)
Úvěry (+810tis.)		Úvěry od CB
Cenné papíry		ostatní
ostatní		

Částka kterou banka může půjčovat se snižuje vlivem povinných minimálních rezerv
Celý proces bude pokračovat dál a dál dokud dodatečná depozita se nebudou rovnat nule

$$\text{změna depozit} = \frac{1}{\text{sazba povinných minimálních rezerv}} \cdot \text{prvotní vklad}$$

Zlomek představuje **jednoduchý depozitní multiplikátor**

Když centrální banka nakoupí CP za 1mil. vzrostou depozita o 1mil/0,1=10mil.

CB nakoupila CP ve výši 1mil. zvýšila množství depozit o 10mil.

Peněžní zásoba(nabídka peněz)=oběživo+depozita

Tím i peněžní zásobu, neboli nabídku peněz o 10mil.

Zvýšení peněžní zásoby

Centrální banka může zvýšit peněžní zásobu:

- nákupem cenných papírů
- poskytnutí úvěru komerční bance
- snížení sazby povinných minimálních rezerv

Změna povinných minimálních rezerv mění hodnotu jednoduchého depozitního multiplikátoru

Snížení peněžní zásoby

Centrální banka může snížit peněžní zásobu:

- prodejem cenných papírů (prodá je bance „tahá peníze“)
- splacením úvěru ze strany komerční banky
- zvýšením sazby povinných minimálních rezerv

Centrální banka může přímo ovlivnit množství oběživa a rezerv(sazba)

Měnová báze=oběživo+rezervy

Centrální banka ovlivňuje peněžní zásobu(nabídku) pomocí měnové báze

CB zvýší rezervy bank, například koupí od banky CP

CB ovlivní měnovou bázi, KB začne s penězi dále pracovat

Poskytne úvěr a začne multiplikační efekt(který jsme si již popsali)

Bude se měnit množství depozit v ekonomice - nabídka peněz(peněžní zásoba)

EKO FUN

Křivka nabídky peněz

Předpokládáme, že jediný kdo je schopen ovlivnit nabídku peněz je centrální banka

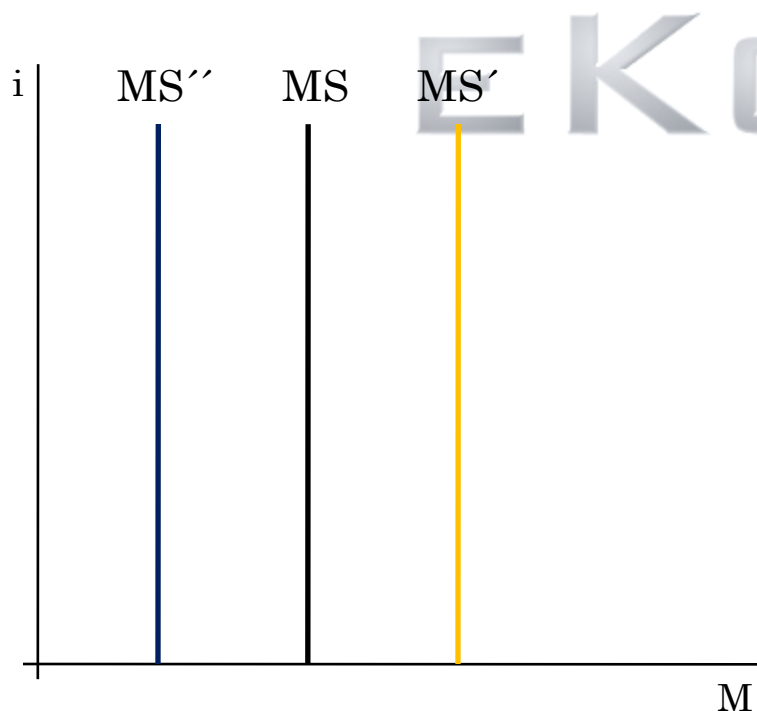
Na ose y měříme úrokovou míru v procentech - průměrná úrokovou míra

Na ose x měříme množství peněz v mld.

Nabídka peněz(MS) je nezávislá na úrokové míře

Nabídka je vertikální přímka

Změny nabídky peněz znamená posun přímky MS

CB zvýší množství peněz v oběhu MS→MS'

CB sníží množství peněz v oběhu MS→MS''

POPTÁVKA PO PENĚZÍCH

Teorie preference likvidity

Peníze forma aktiv - domácnosti drží své bohatství

Cenné papíry, fyzická podoba (nemovitosti, stroje), lidský kapitál

Zjednodušení : bohatství v penězích, nebo ve dluhopisech

Peníze přinášejí nízký výnos, proč je tedy lidé drží?

Hlavním důvodem je jejich likvidita, schopnost použít je rychle ke směně

Motivy držby peněz

EKO FUN

Rozlišujeme tři důvody, proč lidé drží peníze

1. Transakční motiv
2. Opatrnostní motiv
3. Spekulační motiv

Transakční motiv

Běžné transakce - vzniká z důvodu nesouladu mezi příjmy a výdaji
Výplatu většinou člověk dostane na svůj účet jednou za měsíc

Opatrnostní motiv

Nečekané výdaje (rozbije se auto)

Poptávat z transakčních a opatrnostních důvodů **závisí na velikosti jeho důchodu**

Čím vyšší je důchod, tím máme vyšší výdaje a tím musíme **poptávat** více peněz

Poptávka po penězích závisí na celkovém produktu (HDP)

Čím vyšší bude HDP tím větší bude poptávka po penězích

Spekulační motiv

Je spojen s funkcí peněz jako s uchovatelem hodnoty

Peníze nepřinášejí úrok, ale jsou bezrizikové (neuvažujeme inflaci) a likvidní

Dluhopisy přinášejí úrok ale jejich cena se mění - jsou rizikové a méně likvidní

Mezi cenou dluhopisů a úrokovou mírou existuje nepřímý vztah!

Roste-li úroková míra, klesá cena dluhopisů

Klesá-li úroková míra, roste cena dluhopisů

Normální výše úrokové míry

Úroková míra je nízká (cena dluhopisů vysoká)

Subjekty očekávají, že bude úroková míra růst

Raději dluhopisy prodají a budou držet peníze

Každé zvýšení úrokové míry, sníží cenu dluhopisu → kapitálová ztráta

Úroková míra je vysoká (cena dluhopisů nízká)

Subjekty budou očekávat, že bude úroková míra klesat

Spekulují na její pokles tím, nakupují dluhopisy

Věří že vydělají

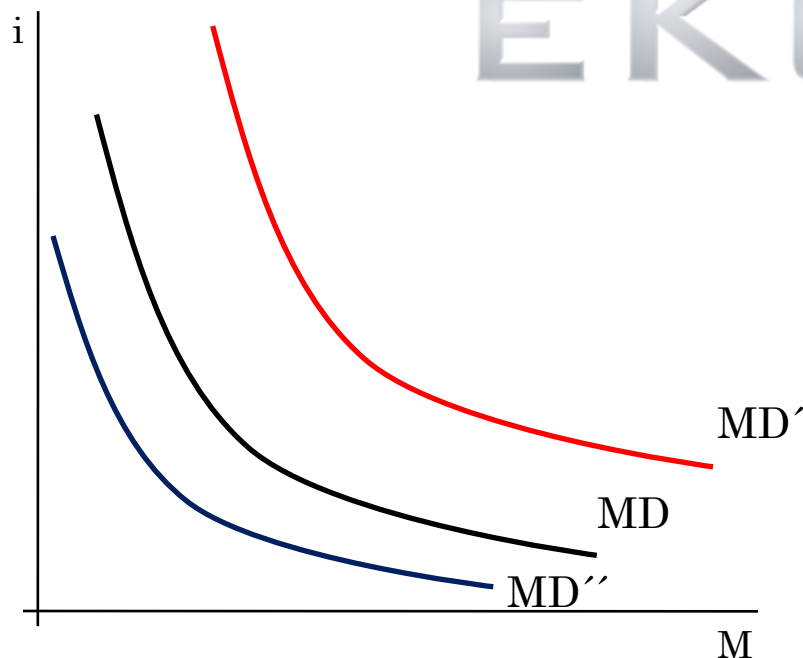

Křivka poptávky po penězích

Poptávka po penězích(MD) je funkcí klesající úrokové míry

Při vysoké úrokové míře lidé drží málo peněz - nakupují dluhopisy

Při nízké úrokové míře lidé poptávají více peněz, prodávají dluhopisy

Změna úrokové míry, posun po křivce MD

Změna ostatních faktorů - posun celé křivky

-růst důchodu, zvyšují se transakční a opatrnostní poptávka

$MD \rightarrow MD'$

Poklesu HDP posun opačně

-změna cenové hladiny

růst cenové hladiny - rostou ceny zboží
potřeba více peněz

poptávka po penězích roste

pokles cenové hladiny posun opačným směrem

$MD \rightarrow MD''$

TRH PENĚŽ

Rovnováha na trhu peněz

Nastává když se poptávané množství rovná nabízenému

Rovnovážná úroková míra i_0

Co se stane bude-li úroková míra i_1 ?

Subjekty chtějí držet množství M_1

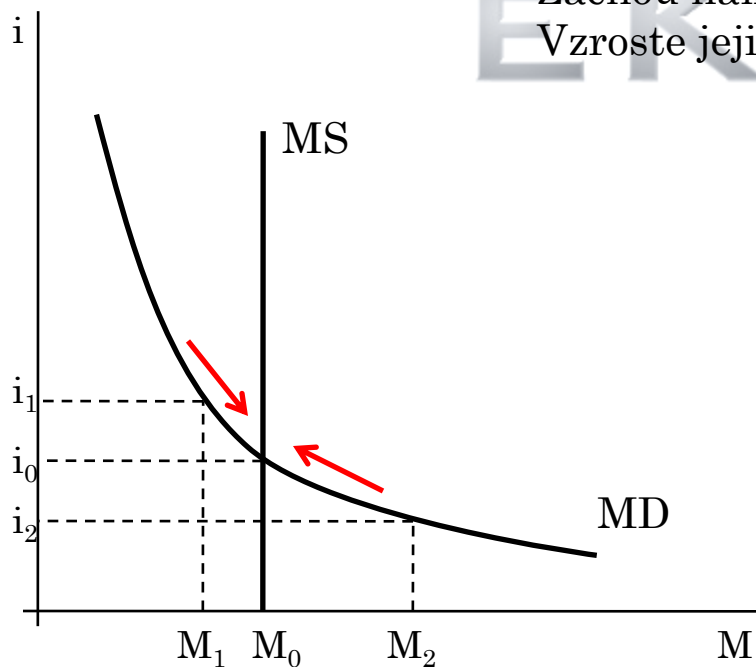
Nabídka je dána a subjekty drží množství M_0

Drží více peněz než si přejí

Subjekty se budou zbavovat přebytečných peněz

Začnou nakupovat dluhopisy - vrostou poptávka po dluhopisech

Vzroste jejich cena - **klesne úroková míra**

Úroková míra je i_2

Subjekty chtějí držet množství M_2

Ve skutečnosti drží M_0

Poptávka je vyšší než nabídka

Subjekty začnou prodávat dluhopisy

Na trhu dluhopisů vznikne převis

Cena bude klesat a úroková míra stoupat

Růst úrokové míry bude snižovat poptávané množství peněz, až do i_0

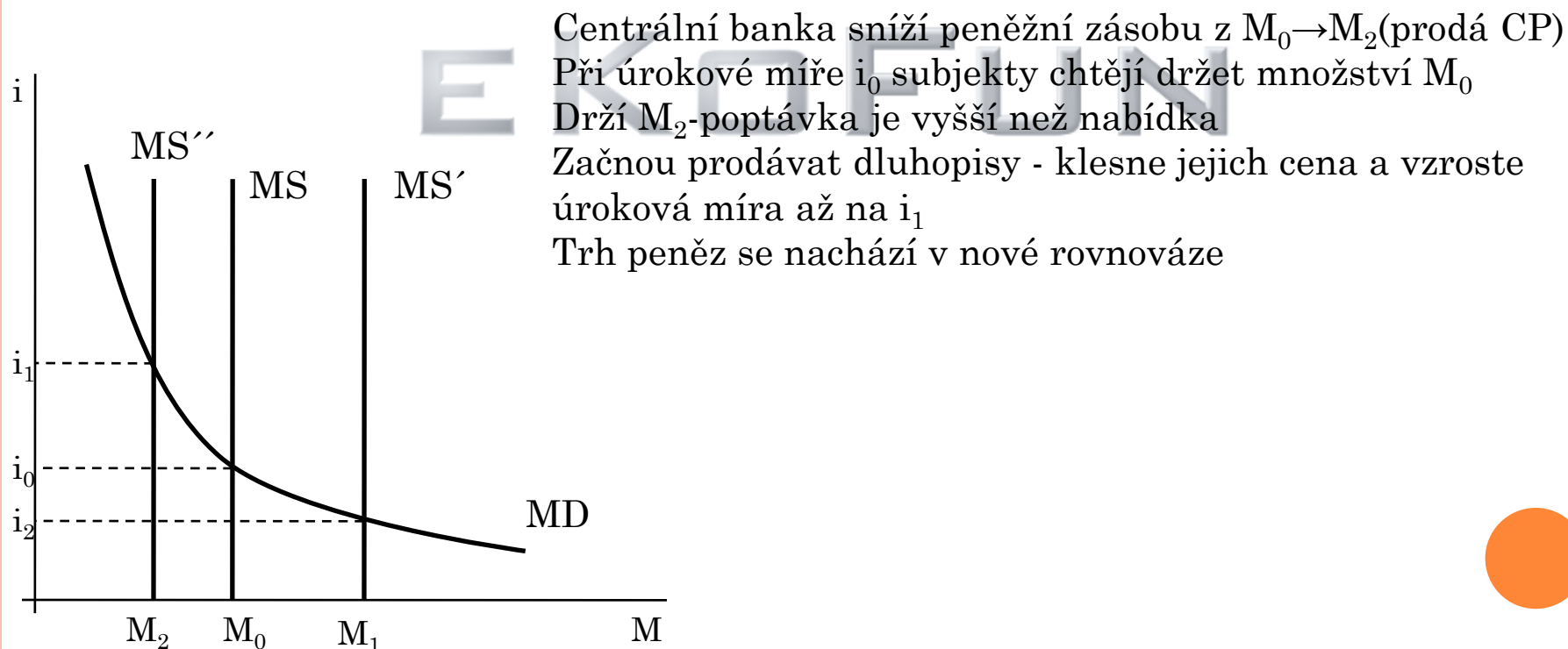
Změna nabídky peněz

Co se stane na trhu peněz, bude-li centrální banka měnit peněžní zásobu?

Centrální banka zvýší peněžní zásobu z $M_0 \rightarrow M_1$ (nakoupí dluhopisy)

Původní úroková míra i_0 - přebytek nabídky nad poptávkou

Nakup dluhopisů - roste jejich cena a klesala úroková míra až na i_2

Změna poptávky po penězích

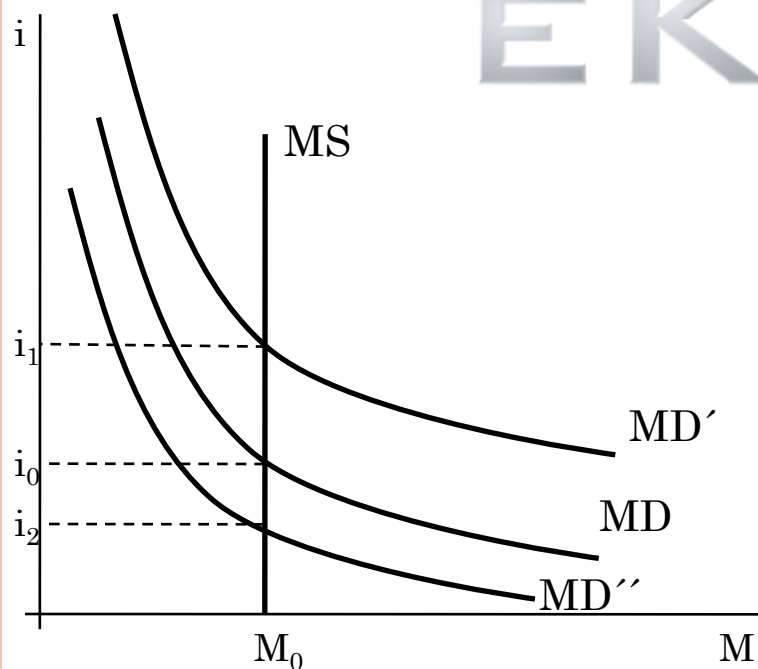
Vroste HDP a lidé poptávají více peněz $MD \rightarrow MD'$

Začnou prodávat dluhopisy - na trhu dluhopisů vznikne nerovnováha

Nabídka převyšuje poptávku a začne klesat jejich cena

Pokles ceny dluhopisů znamená růst úrokové míry

Nová rovnováha na trhu peněz při i_1

Pokles poptávky po penězích $MD \rightarrow MD''$

Lidé nakupují dluhopisy

Roste jejich cena a úroková míra klesá

Bude klesat tak dlouho, než nastane

nová rovnováha i_2

NOMINÁLNÍ A REÁLNÁ ÚROKOVÁ MÍRA

Nebrali jsme v úvahu změnu cenové hladiny(míry inflace)

Zahrnutí cenové hladiny, musíme odlišit reálnou a nominální úrokovou míru

Uložíme si peníze v bance 1000Kč v roce 2000 a roční úroková míra je 5%

Za rok(2001) si vybereme 1050Kč

O kolik si můžeme za 1050Kč v roce 2001 koupit? více než za 1000Kč v roce 2000?

Míra inflace byla 3%, zjednodušeně všechno zboží se zdražilo o 3%

Můžeme se koupit pouze o 2% více statků než v roce 2000

Nejsme bohatší o 5% ale pouze o 2%

5% je nominální úroková míra i_N

2% je reálná úroková míra i_R

Vztah mezi nominální a reálnou úrokovou mírou vyjadřuje **Fisherova rovnice**

$$i_N = i_R + \pi(\text{inflace})$$

Na trhu s penězi předpokládáme nominální úrokovou míru

